

УДК 378:796.071.4
DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2022-3-05>

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО БАКАЛАВРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ДО НАДАННЯ ДОЛІКАРСЬКОЇ ДОПОМОГИ ЯК ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Вєрітов О. І.

*доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри фізичної культури і спорту
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0002-4566-3700
kop230405@gmail.com*

Марамуха Н. М.

*сімейний лікар
Комунальне некомерційне підприємство
«Центр первинної медико-санітарної допомоги № 10»
Запорізької міської ради
бул. Шевченка, 25, Запоріжжя, Україна,
магістрантка
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-8966-3529
maramuhanataly@gmail.com*

Ключові слова: *підготовка,
домедична допомога,
рухова діяльність,
критерії, студенти,
компетентності,
програмні результати
навчання.*

У статті проаналізовано наукові джерела з проблематики підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги. Виявлено недостатню розробленість теоретичних і методичних засад підготовки бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» до надання такої допомоги.

Обґрунтовано, що готовність майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги – це інтегративне особистісне утворення, яке забезпечує теоретичну і практичну відповідність фахівця вимогам професійної діяльності в аспекті збереження життя та здоров'я суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності у загрозливих ситуаціях.

Показано, що професіографічний конструкт готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги інтегрує такі складники:

- здатність швидко орієнтуватися у ситуаціях професійної діяльності, поділяючи їх за ступенем безпеки для себе та постраждалого, визначаючи при цьому тактику і стратегію дій з подолання негативних наслідків загрозливої ситуації (поведінковий компонент);
- спеціальні знання, необхідні для вибору найбільш доцільних програм надання долікарської допомоги з урахуванням наявних засобів (когнітивний компонент);
- операційні паттерни, необхідні для здійснення маніпуляцій, спрямованих на збереження життя та здоров'я постраждалих суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності (операційний компонент).

Відповідно до змісту конструкту виділено поведінковий, когнітивний та операційний критерії готовності бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» до надання долікарської допомоги.

Доведено доцільність спрямування окремих компонентів освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» на формування готовності до надання долікарської допомоги.

Наголошено, що подальші наукові зусилля мають бути спрямовані на обґрунтування показників і засобів оцінювання готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги у професійній діяльності.

READINESS OF THE FUTURE BACHELOR OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS TO PROVIDE PRE-MEDICAL AID AS AN EXPECTED RESULT OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Veritov O. I.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Physical Culture and Sports
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4566-3700
kop230405@gmail.com*

Maramukha N. M.

*Family Doctor
Communal Non-Profit Enterprise "Center for Primary Health Care No. 10"
Zaporizhzhia City Council
Shevchenko str., 25, Zaporizhzhia, Ukraine,
Master's Student
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-8966-3529
maramuhanataly@gmail.com*

Key words: *preparation, pre-medical assistance, motor activity, criteria, students, competences, program learning outcomes.*

The article analyzes scientific sources on the issue of preparing future bachelors of physical culture and sports to provide pre-medical care. It was revealed that the theoretical and methodological foundations of the training of bachelors in the specialty 017 “Physical culture and sport” were insufficiently developed before providing such assistance.

It is substantiated that the readiness of future bachelors of physical culture and sports to provide pre-medical assistance is an integrative personal education that ensures theoretical and practical compliance of the specialist with the requirements of professional activity in the aspect of preserving the life and health of athletes’ or person’s engaged in motor activity.

It is shown that the professional construct of readiness of future bachelors of physical culture and sports to provide pre-medical care integrates the following components:

– the ability to quickly orientate in situations of professional activity, dividing them by the degree of safety for oneself and the victim, while determining the tactics and strategy of actions to deal with the negative consequences of a threatening situation (behavioral component);

– special knowledge necessary for choosing the most appropriate programs for the provision of pre-medical care, taking into account the available means (cognitive component);

– operational patterns necessary for carrying out manipulations aimed at preserving the life and health of the affected subjects of sports or physical culture activities (operational component).

According to the content of the construct, the behavioral, cognitive and operational criteria for the readiness of bachelors of the specialty 017 “Physical culture and sport” to provide pre-medical care are highlighted.

The expediency of directing individual components of the educational and professional training programs of bachelors in the specialty 017 “Physical culture and sport” to the formation of readiness to provide pre-medical assistance has been proven.

It was emphasized that further scientific efforts should be aimed at substantiating indicators and means of assessing the readiness of future bachelors of physical culture and sports to provide pre-medical assistance in professional activities.

Постановка проблеми. Особливістю професійної діяльності фахівця галузі «Фізична культура і спорт» є те, що у порівнянні з іншими представниками професій типу «людина-людина» він набагато частіше стикається з необхідністю надання долікарської допомоги у ситуаціях, так чи інакше пов'язаних із руховою активністю спортсменів та інших осіб, які займаються виконанням рухових вправ. Зважаючи на сказане, підготовка до ефективних дій у таких ситуаціях має виступати пріоритетним завданням вищої школи.

Важливість цього аспекту підготовки знаходить відображення у чинному стандарті вищої освіти спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Однак на практиці у закладах вищої освіти, де готують майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту, вирішення проблеми підготовки студентів до надання долікарської допомоги вирішується не системно. Інколи відповідна підготовка носить лише формальний характер.

Основу для розв'язання означених протиріч знаходимо в наукових джерелах.

Теоретичну і методологічну основу для конструювання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту закладено в наукових працях Р. Клопова, В. Мазіна, А. Сватсьєва, Л. Суценко, у яких визначено й обґрунтовано основні принципи, цільові орієнтири, структурно-логічні схеми, педагогічні умови формування ключових професійно-педагогічних компетентностей майбутніх тренерів-викладачів.

Нашу увагу привертають також наукові публікації, у яких з наукової точки зору розглянуто проблему підготовки здобувачів освіти до надання першої долікарської допомоги в невідкладних станах при травмах, нещасних випадках, отруєннях, гострих захворюваннях (Н. Жаботинська [1],

О. Картавий [2]), О. Юшковська [3]). Авторами описано алгоритми навчання здобувачів освіти діям у різноманітних ситуаціях, що потребують надання долікарської допомоги.

Аналіз наукових джерел показує, що, хоча зміст підготовки студентів різних спеціальностей до надання долікарської допомоги представлений достатньо повно, на сьогодні бракує досліджень, присвячених практичному набуттю майбутніми фахівцями фізичної культури і спорту необхідних навичок в умовах дистанційного або змішаного навчання.

Отже, наявність соціальної потреби, а також недостатня розробленість методичних та теоретичних засад підготовки майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги обумовили проведення наукового дослідження, необхідним етапом якого є конкретизація цільових орієнтирів освітнього процесу у відповідному аспекті.

Метою публікації виступає обґрунтування ключових понять дослідження, а також визначення очікуваних результатів і критеріїв успішності освітнього процесу з формування готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Перш за все, для того, щоб формалізувати цільові орієнтири освітнього процесу, уточнимо основні дефініції дослідження.

При обґрунтуванні першого поняття «Майбутній бакалавр фізичної культури і спорту» ми звернулися до Закону України про освіту, де зазначено, що здобуття освіти у нашій країні відбувається за рівнями – завершеними етапами, що відрізняються складністю освітніх програм, а також сукупністю компетентностей, які визначаються тим чи іншим стандартом освіти [4].

Рівень освіти «бакалавр» відповідає 6 рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти. Серед іншого передбачається, що бакалаври мають мати концептуальні наукові та практичні знання та бути здатними до критичного їх осмислення, а також володіти поглибленими когнітивними та практичними вміннями і бути спроможними нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних ситуаціях професійної діяльності [5].

Спираючись на сказане вище, ми зосереджуємо свою увагу на здобувачах освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт», які відповідають 6-му рівню Національної рамки кваліфікацій. Передбачаємо при цьому те, що вони мають бути спроможні надати долікарську медичну допомогу і нести відповідальність за наслідки своїх дій у тій чи іншій ситуації тренувального або змагального процесу, яка несе загрозу життю та здоров'ю осіб, які займаються руховою діяльністю, і тому потребує негайного втручання.

Використовуючи слово «майбутній», тим самим ми позначаємо момент, що наша наукова увага зосереджена саме на студенті бакалаврату, який знаходиться у процесі набуття професійних компетентностей.

Отже, майбутній бакалавр фізичної культури і спорту – особа, яка знаходиться у процесі здобуття освіти за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт за освітнім ступенем «бакалавр».

Ключовим поняттям нашого дослідження виступає термін «долікарська допомога».

Як зазначено у чинному Законі України «Про екстрену медичну допомогу», домедична допомога – це невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються на місці події особами, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні володіти основними практичними навичками з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, та відповідно до закону зобов'язані здійснювати такі дії та заходи [6].

Отже, домедична (долікарська) допомога, у контексті нашого дослідження – це комплекс заходів, спрямованих на надання допомоги при невідкладних станах, які виникають у процесі занять фізичною культурою та спортом, а також при загостренні гострих неврологічних, терапевтичних, хірургічних та термінальних станів під впливом рухової діяльності.

Відповідно, підготовка майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікар-

ської допомоги – процес формування у бакалаврів фізичної культури і спорту компетентностей, необхідних для ефективних дій у ситуаціях, які загрожують життю та здоров'ю спортсменів, або інших суб'єктів спортивної чи фізкультурної діяльності.

Щодо розуміння поняття «готовність», то ми слідуємо у руслі позиції А. Сват'єєва, який виходить з того, що «готовність» майбутнього тренера-викладача – це суб'єктивний стан порівняно з його «підготовленістю» – об'єктивним станом, що визначається через зафіксовані фактичні дії та результати професійної діяльності. Тобто «готовність» виступає властивістю особи бути джерелом активності з опрідметнення власних уявлень, а «підготовленість» – зовнішньою характеристикою її діяльності.

Отже, розглядаючи аспекти підготовки бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» до надання долікарської допомоги, ми зосереджуємося на відповідній готовності майбутнього тренера-викладача, яка серед іншого, на думку А. Сват'єєва, являє собою:

- сукупність сформованих установок, що забезпечать можливість швидкої адаптації й орієнтації в ситуаціях майбутньої професійної діяльності;
- систему когнітивних новоутворень, що дадуть змогу вирішувати складні завдання майбутньої професійної діяльності з опорою на базу теорії й методики фізичного виховання, теорії і методики обраного виду спорту, психологічної та педагогічної наук;
- низку ефективних професійних поведінкових стереотипів, що дадуть можливість проводити спортивно-тренувальну та навчально-тренувальну діяльність юних спортсменів на високому професійному рівні [7, с. 109].

Синтезуючи сказане вище, розуміємо готовність майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги як інтегративне особистісне утворення, яке забезпечує теоретичну і практичну відповідність фахівця вимогам професійної діяльності в аспекті збереження життя та здоров'я суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності у загрозливих ситуаціях.

Готовність майбутнього бакалавра фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги залежить від якості його фахової підготовки, а точніше, від наявності у нього певних компетентностей – динамічних комбінацій знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність [4].

Зважаючи на це, зосередимо увагу на виявленні компетентностей та очікуваних результатів навчання, які є ключовими у забезпеченні готов-

ності майбутніх бакалаврів з фізичної культури та спорту до надання долікарської допомоги.

Виконання означеного завдання полегшується тим, що на момент проведення дослідної роботи стандарт підготовки бакалаврів за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» (далі – Стандарт) вже розроблено та затверджено [8].

Це дало змогу точніше визначити параметри готовності до надання долікарської допомоги, спираючись на визначені стандартом компетентності та програмні результати навчання (ПРН).

Так, проведений нами аналіз Стандарту довів, що одним із ключових програмних результатів навчання бакалаврів спеціальності 017 Фізична культура і спорт виступає ПРН з таким формулюванням: «Надавати долікарську медичну допомогу при невідкладних станах та патологічних процесах в організмі людини».

Означений ПРН пов'язаний із такими компетентностями:

– загальними – «Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями», «Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях»;

– спеціальними (фаховими): «Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів».

Отже, можемо констатувати, що у Стандарті вищої освіти на бакалаврському рівні за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, через визначений програмний результат навчання і пов'язані з ним компетентності, прямо вказується на необхідність підготовки студентів до надання долікарської медичної допомоги.

Слід зазначити, що виявляється деяка розбіжність проаналізованого Стандарту із Законом України про «Про екстрену медичну допомогу» у формулюванні цільової професійної якості (у Законі – це домедична допомога, а у Стандарті – долікарська допомога). Вважаємо, що ця розбіжність є несуттєвою. Разом із тим в основу подальшого дискурсу вважаємо доцільним покласти конструкт «долікарська допомога», який, на нашу думку, найбільш точно відображає сутність тієї діяльності, яка ним позначається.

Положення Стандарту знаходять відображення в освітньо-професійних програмах (ОПП) закладів вищої освіти, які проводять підготовку бакалаврів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Як правило, ці положення реалізуються шляхом включення до навчального плану відповідних дисциплін.

Так, наприклад, у Національному університеті фізичного виховання і спорту України викладається дисципліна «Долікарська медична допомога» [9]. В НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» викладається дисципліна «Долікарська медична допомога» (слід відмітити,

що в названому ЗВО ця дисципліна є вибірковою, що виходить із загального тренду і дещо суперечить Стандарту) [10]. У ХНПУ імені Григорія Сковороди викладається дисципліна «Спортивна медицина» у рамках якої, очевидно, приділяється увага наданню першої медичної допомоги [11]. В НУ «Запорізька політехніка» викладається дисципліна «Основи медичних знань з долікарською допомогою» [12].

Отже, аналіз Стандарту та ОПП показує, що підготовка до надання долікарської допомоги виступає обов'язковим складовим елементом освітнього процесу за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт за освітнім ступенем «бакалавр». Разом із тим знайомство з ОПП, робочими програмами дисциплін медико-біологічної спрямованості, а також традиціями їх викладання у різних ЗВО вказує на те, що методи формування знань, умінь, а також психологічної готовності, необхідних для ефективного надання долікарської допомоги, не завжди відповідають умовам дистанційного освітнього процесу, пов'язаним із епідемічними обмеженнями та військовим станом.

Утім, спираючись на проведений аналіз, а також беручи до уваги власний досвід професійної діяльності, ми визначили складники готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги. Відзначимо, що при цьому враховано традиції визначення цільових орієнтирів освіти, відповідно до яких вони мають бути сформульовані з використанням таких ключових слів, як «наявність», «здатність», «спроможність», «сформованість» тощо.

Вважаємо, що готовність майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги має характеризуватися:

– здатністю швидко орієнтуватися в ситуаціях, поділяючи їх за ступенем безпеки для себе та постраждалого, визначаючи при цьому тактику і стратегію своїх дій (поведінковий компонент);

– наявністю спеціальних знань, необхідних для вибору найбільш доцільних програм надання долікарської допомоги з урахуванням наявних засобів (когнітивний компонент);

– сформованістю операційних паттернів, необхідних для проведення маніпуляцій, спрямованих на збереження життя та здоров'я суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності, які цього потребують (операційний компонент).

Уточнивши складники готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги, а також сформулювавши на їх основі очікувані результати навчання, приступимо до формулювання відповідних критеріїв готовності. Вважаємо, що у нашій роботі це є необхідним, перш за все, для виділення готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і

спорту до надання долікарської допомоги у якості окремого феномену, доступного вивченню та вимірюванню.

При визначенні критеріїв будемо виходити з того, що критерії – це якості, властивості, ознаки об'єкта, що вивчається, які дозволяють судити про його стан, рівень розвитку, функціонування і характеризують його перш за все суб'єктивно за так званими номінальними (категоріальними) змінними, які позначають лише приналежність об'єктів к декотрим, суттєво різним неупорядкованим класам і не передбачають кількісну характеристику явища [13].

Відповідно до описаної логіки нами виділено поведінковий, когнітивний та операційний критерії готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги. Показниками при цьому виступатимуть результати освітнього процесу, визначені таким чином, щоб вони могли стати доступними вимірюванню.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, результатом проведеного дослідження стали такі положення.

Готовність майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги – інтегроване особистісне утворення, яке забезпечує його теоретичну і практичну відповідність

вимогам професійної діяльності в аспекті збереження життя та здоров'я суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності у загрозованих ситуаціях.

Конструкт готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги інтегрує такі складники:

– здатність швидко орієнтуватися у ситуаціях, поділяючи їх за ступенем безпеки для себе та постраждалого, визначаючи при цьому тактику і стратегію власних дій (поведінковий компонент);

– наявність спеціальних знань, необхідних для вибору найбільш доцільних програм надання долікарської допомоги з урахуванням наявних засобів (когнітивний компонент);

– сформованість операційних паттернів, необхідних для проведення маніпуляцій, спрямованих на збереження життя та здоров'я постраждалих суб'єктів спортивної або фізкультурної діяльності (операційний компонент).

Відповідно до структури конструкту виділено поведінковий, когнітивний, операційний критерії цієї готовності.

Подальші наукові зусилля плануємо спрямувати на обґрунтування показників і засобів оцінювання готовності майбутніх бакалаврів фізичної культури і спорту до надання долікарської допомоги у професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жаботинська Н.В., Кіреєва І.В., Перемот С.Д. Актуалізація базових знань студентів у процесі вивчення дисципліни «Перша долікарська допомога». *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 52-53. С. 282–287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2016_52-53_36
2. Картавий О. Організація навчання з домедичної допомоги на підприємстві. *Охорона праці і пожежна безпека*. № 7. 2019. URL: <https://oppb.com.ua/articles/organizaciya-navchannya-z-domedychnoyi-dopomogy-na-pidpryemstvi>
3. Юшковська О.Г. Про особливості викладання спеціальності «спортивна медицина» у сучасних умовах. *Сучасні досягнення спортивної медицини, фізичної реабілітації, фізичного виховання та валеології – 2020 / XX ювілейна міжнародна науково-практична конференція, присвячена 120-річчю ОНМедУ*. Одеса, 24–25 вересня 2020 року / Матеріали конференції. Одеса : ПОЛІГРАФ. 2020. С. 126–130. URL: <https://repo.odmu.edu.ua:443/xmlui/handle/123456789/8179>
4. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій : Постанова КМУ від 23 листопада 2011 р. № 1341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#n12>
6. Про екстрену медичну допомогу : Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 30. С. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>
7. Свасьєв А.В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності : дис. ... докт. пед. н. : спец. 13.00.04. Запоріжжя, 2013. 564 с.
8. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 «Освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 567. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5ce/3c2/bd0/5ce3c2bd0cf5f368308476.pdf>
9. Освітньо-професійна програма «Тренерська діяльність в обраному виді спорту» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Київ : НУФВС, 2019. 23 с.
10. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Полтава : НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2021. 18 с.

11. Освітньо-професійна програма «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Харків : ХНПУ імені Григорія Сковороди, 2020. 19 с.
12. Освітньо-професійна програма «Фізичне виховання» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2021. 23 с.
13. Мазін В.М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки*. 2007. Вип. 41. С. 217–225.

REFERENCES

1. Zhabotynska N. V., Kireieva I. V., Peremot S. D. (2016). Aktualizatsiia bazovykh znan studentiv u protsesi vyvchennia dystsypliny «Persha dolikarska dopomoha» [Updating the basic knowledge of students in the process of studying the discipline "First Aid"]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*. № 52-53. 282-287. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2016_52-53_36
2. Kartavyi O. (2019) Orhanizatsiia navchannia z domedychnoi dopomohy na pidpriemstvi [Organization of training in home care at the enterprise]. *Okhorona pratsi i pozhezhna bezpeka*. № 7. URL: <https://oppb.com.ua/articles/organizaciya-navchannya-z-domedychnoyi-dopomogy-na-pidpriyemstvi>
3. Yushkovska O. (2020). Pro osoblyvosti vykladannia spetsialnosti «Sportyvna medytsyna» u suchasnykh umovakh [On the peculiarities of teaching the specialty "Sports Medicine" in modern conditions]. *Zbirnyk prats XKh yuvileinoi mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii, prysviachenii 120-richchiu ONMedU «Suchasni dosiahnennia sportyvnoi medytsyny, fizychnoi rehabilitatsii, fizychnoho vykhovannia ta valeolohii – 2020»*. Odesa, 24-25 veresnia 2020 roku. Odesa: POLIHRAF. 126-130. URL: <https://repo.odmu.edu.ua:443/xmlui/handle/123456789/8179>
4. Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine of 05.09.2017. № 2145-VIII]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/print>
5. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii: Postanova KМУ vid 23.11.2011 r. № 1341 [On the approval of the National Framework of Qualifications: Resolution of the CMU of November 23, 2011 No. 1341]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#n12>
6. Pro ekstrenu medychnu dopomohu: Zakon Ukrainy [About emergency medical care: Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2013. № 30. p. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5081-17#Text>
7. Svatiev A. V. (2013). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnoho trenera-vykladacha do profesiinoi diialnosti. Abstract of Doctor's thesis. Zaporizhzhia, Ukraine.
8. Standart vyshchoyi osvity za spetsial'nistyu 017 «Fizychna kul'tura i sport» dlya pershoho (bakalavrskoho) rivnya vyshchoyi osvity. Vvedeno v diyu Nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 24.04.2019 № 567 [Standard of higher education in specialty 017 "Physical Culture and Sports" for the first (bachelor's) level of higher education. On: the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 24.04.2019 № 567]. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/017-fizychna-kultura-i-sport-bakalavr.pdf>
9. Osvitno-profesiina prohrama «Trenerska diialnist v obranomu vydi sportu» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoyi osvity za spetsialnistiu 017 «Fizychna kultura i sport» haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika [Educational and professional program "Coaching activity in the chosen sport" of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 017 "Physical culture and sport" field of knowledge 01 Education/Pedagogy]. K.: NUFVS, 2019. 23 p.
10. Osvitno-profesiina prohrama «Fizychna kultura i sport» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoyi osvity za spetsialnistiu 017 «Fizychna kultura i sport» haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika [Educational and professional program «Physical culture and sport» of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 017 "Physical culture and sport" field of knowledge 01 Education/Pedagogy]. Poltava: NU «Poltavska politekhnikha imeni Yurii Kondratiuka». 2021. 18 p.
11. Osvitno-profesiina prohrama «Fizychna kultura i sport» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoyi osvity za spetsialnistiu 017 «Fizychna kultura i sport» haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika [Educational and professional program "Physical culture and sport" of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 017 "Physical culture and sport" field of knowledge 01 Education/Pedagogy]. Kharkiv: KhNPU imeni Hryhoriia Skovorody. 2020. 19 p.
12. Osvitno-profesiina prohrama «Fizyчне vykhovannia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoyi osvity za spetsialnistiu 017 «Fizychna kultura i sport» haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika [Educational and

professional program "Physical education" of the first (bachelor's) level of higher education in specialty 017 "Physical culture and sport" field of knowledge 01 Education/Pedagogy]. Zaporizhzhia: NU «Zaporizka politehnika». 2021. 23 p.

13. Mazin V.M. Kryterii ta pokaznyky sformovanosti kultury profesiinoi samorealizatsii pedahoha [Criteria and indicators of the formation of a culture of professional self-realization of a teacher], *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti : problemy i poshuky*. 2007. Vyp. 41. P. 217–225.